

ՏԻՐՈՒՆԻ

ՎԱՍՏԱՎԱԽՈՐ ԿՐԹԱԿԱՆ ՄՇԱԿ՝
ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԱՅՎԱԶԵԱՆԻ ԱՆՑՈՒՄԸ

Երկուշաբթի 13 Փետրուար 1995-ին հողին յանձնեցին մարմինը Համայնփխ նահապետներէն՝ վաստակաւոր կրթական մշակ և մշակութային գործիչ Յարութիւն Այվազեանին:

Ազգային յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցաւ Լոնտոնի Ս. Պետրոս եկեղեցիին մէջ նախագահութեամբ համայնփխ Բարեխնամ Առաջնորդ՝ Գերաշնորհ Տ. Եղիշէ Արքեպիսկոպոս Կիզիլբեանի: և ընկերակցութեամբ Արթանաշնորհ Տ. Շնորհ Բախանայ Պաղտասարեանի, խուռն բազմութեան մը ներկայութեան: Սրբազան Հայրը տուաւ հանգուցեալին կենսագրական գիծերը և ծանրացաւ նկարագրի բարեմասնութիւններուն և ազգանուէր արդիւնաւէտ կեանքին վրայ: Բրիտանահայ Ազգային և Եկեղեցական Խորհուրդին կողմէ յարգանքի խօսք ըսաւ հանգուցեալի նախկին աշակերտներէն՝ Կարպիս Եսայեան, յայտնեց Խորհուրդին, անոր կրթական Յանձնախումբին, Գէորգ Թաթայեան Կիրակնօրեայ Ազգային Վարժարանին և ողբացեալին աշխարհասփիւռ հազարաւոր աշակերտներուն սրտազգած ցաւակցութիւնները Յարութիւն և Արամ Այվազեան ընտանիքներուն բոլոր անդամներուն: Կանըզպըրիի գերեզմանատան մէջ Կիրակնօրեայ Ազգային Վարժարանի Տնօրէն Տիկ. Անահիտ Ղազարեան իր սրտի խօսքը ըսաւ և շնորհակալութիւն յայտնեց հանգուցեալին իր ամբողջանուէր օժանդակութիւններուն համար: Յաւարտ արարողութեան, Արամ Այվազեանին զաւակը՝ Վազգէն, Ս. Պետրոս եկեղեցւոյ սրահին մէջ կուռ խօսքով մը անդրադարձաւ հօրեղբօրը կրթական և հասարակաւան զգեստաւ գործունէութեան, Հայաստան Վարդանեան կարգաց ԶՅԴ-ի Լոնտոնի Հայ Դատի Յանձնախումբէն Յ. Այվազեան ընտանիքին ուղղուած սրտառուջ նամակը:

Ողբացեալ Յարութիւն Այվազեան այն վերապրողներէն էր որոնք Հայ. Գողգոթային դառնութեան բաժակը ցմրուր ըմպեցին: Ան ծնած էր 1905-ին Հայկական Կիլիկիոյ Մարաշի մէջ: 1916-ին փոքրիկ Յարութիւնը, իր կրտսեր եղբայրը և երկու Բոյրերը տեղւոյն մանչերու և աղջկանց գերմանական որբանոցները կ'ընդունուին երբ մայրը յանձն կառնէ որբերուն լաթերը լուալ: Թրքական բանակին որպէս բանուոր տարուած հայրը հրաշքով կը ճողոպրի մահուան ճիրաններէն և կը յաջողի վերամիանալ իր ընտանիքին: Գերման միսիոնարները կռահելով որբերուն սպառնացող անխտապելի վտանգը գտնուեց ջորիներու վրայ բեռնուած տախտակէ տուփերու մէջ Հալէպ կը փոխադրեն: Յարութիւնին ծնողները անոնց կ'ընկերակցին որպէս հոգատարներ: Անհնարին է ցափել թշուառութեան աստիճանը թիրփին եաթաղանէն ազատած և Հալէպ հաւաքուած հայու բեկորներուն: Այվազեանները Հալէպէն Պէյրութ կը փոխադրուին և հայու անփշոքելի կամով, յամառ աշխատանքով, հաւատով և լաւատեսութեամբ կը վերակերտեն իրենց կեանքը: Այդ տաժանագին օրերուն համար հրաշքի համազօր երևոյթ կարելի է նկատել պատանի Յարութիւնին յաջողութիւնը որ շնորհիւ իր բացառիկ ուշիմութեան և քանասիրութեան Պէյրութի Ամերիկեան Համալսարանի Ճարտարագիտական բաժինը կ'աւարտէ փայլուն արդիւնքով և ուսուցչական ասպարէզին կը նուիրուի որպէս երկրորդական վարժարաններու մէջ ուսողութեան և գիտութեան դասախօս:

Հանգուցեալին ես ծանօթացայ 1936-ին Երուսաղէմի Bishop Gobat School

մանչերու անգլիական երկրորդական վարժարանին մէջ: Լիբանանէն հրաւիրուած էր մեզի ուսողութիւն դասաւանդելու: Իր բարեհամբոյր բնաւորութեամբ, հոգածութեամբ, գուարթամտութեամբ և ուսողագէտի մեթոտին ինքնատպութեամբ, ան մեր համակրանքը, յարգանքը և վստահութիւնը շահեցաւ, փարատեց ուսողութեան հանդէպ մեր զգացած վեհերոտութիւնը, նիւթը հետաքրքրական և հաճելի դարձուց և մեզի ինքնավստահութիւն ներշնչեց: Մաթեմաթիքը գաղտնիք չունէր իրեն համար: Իր պայծառ իմացականութեամբ ան կրնար թափանցել աշակերտի մը մտքին, տեսնել հոն կուտակուած մթութիւնները և բարդ խնդիրները դիւրամատչելի և յստակ ձևով մը վերլուծելով կը լուսաւորէր անոր ըմբռնողութեան ուղին:

Ընորհիւ իր ուսուցանելու կարողութեան, պարտաճանաչութեան, անաչառութեան և ընկերական ջերմութեան, շատ կարճ ժամանակի մը մէջ, ան դարձաւ մեր վարժարանին ամենէն ժողովրդական ուսուցիչը: Եւ երբ տարիներ վերջ ես ալ միացայ ուսուցչական կազմին, հպարտանալով տեսայ թէ մեր տնօրէնը ի՞նչ խոր համակրանքով, յարգանքով և վստահութեամբ կը դիմէր իր "սիրելի Յարութիւնին" խորհուրդները առնելու, դժուար հարցերու լուծումը գտնելու համար: Այս շրջանին շնորհալի Օր. Հայկուհիին հետ իր ամուսնութիւնը անխառն ուրախութեան առիթ մը եղաւ մեր վարժարանին մեծ ընտանիքին համար:

Հանգուցեալը դուրս գալով դպրոցի նեղ սահմանէն մօտէն հետաքրքրուեցաւ Սաղիմահայ ազգային, մշակութային կեանքով և յատկապէս օտար վարժարաններ յաճախող հայ ուսանողներու վիճակով: Իր նախաձեռնութեամբ հիմնուեցաւ Երուսաղէմի Հայ Ուսանողական Միութիւնը, որ իր նախագահութեան տակ մշակութային և ընկերային գործունէութիւններու շուրջ համախմբեց Երուսաղէմի հայ ուսանողութիւնը: Այդ շրջանին զուգահեռեցաւ Յակոբ Օշականի և Ծահան Պէրպէրեանի կողմէ Երուսաղէմի Հայ Մշակութային Միութեան հիմնադրումը որ անփոխարինելի բարիք մը եղաւ օտար և շատ չոր երկրորդական ուսում մը ստացած երիտասարդութեան համար յատկապէս: Հանգուցեալը անվերապահօրէն իր գործակցութիւնը բերաւ և ջերմօրէն քաջալերեց մեզի կանոնաւոր կերպով հետևիլ բոլոր դասախօսութիւններուն և աշխատարաններուն: Մասնաւոր կարգադրութեամբ մը ան ստանձնեց նաև Երուսաղէմի ժառանգաւորաց վարժարանի ուսողութեան և գիտական նիւթերու դասաւանդութիւնը:

1948-ին Պաղեստինի մէջ Հրեայ և Արաբ ընդհարումներուն ընթացքին Bishop Gobat վարժարանը գրաւուեցաւ Հրեաներուն կողմէ: Կիպրոսի Մելքոնեան կրթական Հաստատութենէն հրաւեր ստացաւ որպէս փոխ-Տնօրէն և ուսողութեան և գիտական նիւթերու դասախօս: Այս մարտահրաւերին ալ ան մօտեցաւ լրջութեամբ և խանդավառութեամբ և մշակեց ծրագիր մը որով Հաստատութիւնը իր մանկավարժական և Առևտրական բաժիններուն առընթեր օժտուեցաւ գիտական բաժինով մըն ալ, որ տարիներով, ընդունակ ուսանողներ հասցուց, և որոնք անգլիական, ամերիկեան և հայկական համալսարաններու մէջ մեծ յաջողութեամբ գիտական դասընթացքներուն հետևեցան և մասնագիտական ասպարէզներ ընտրեցին:

Հաւատով առաջ տարուած այս արդիւնաւէտ գործունէութիւնը 12 տարի ետք, 1960-ին ընդհատուեցաւ և այս փորձառու և կարող կրթական մշակը հեռացաւ հայկական կրթարանի մը հարազատ մթնոլորտէն և ընտանեօք Լոնտոն փոխադրուեցաւ:

Լոնտոն հաստատուելէն անմիջապէս ետք Enfield Grammar School-ի մէջ պաշտօնի կոչուեցաւ որպէս կիրառական ուսողութեան (Applied Mathematics) բաժնի պետ և բոլոր Ուսումնական Արտաքին Քննութեանց վերահսկիչ, և դարձեալ իր կարողութիւններով, պարտաճանաչութեամբ և ազնիւ բնաւորութեամբ արժանացաւ իր անգլիացի Տնօրէնին, պաշտօնակիցներուն և աշակերտութեան համակրանքին և յարգանքին:

Ազգային պարտականութեան բարձր գիտակցութենէ մը մղուած ան միացաւ Հայ Տունի Մշակութային Ցանձնախումբին և Ատենապետի հանգամանքով ուշագրաւ գործունէութեան մը ձեռնարկեց երբ համայնքը տակաւին չէր կազմակերպուած: 1969-ին ինք ալ միացաւ խումբ մը ուսուցիչներու, հիմնելու համար Բարեգործականի Սահակ-Մեսրոպ Միօրեայ Կրթարանը և իր տունին մէջ Մայրենի Լեզուի դասարան մը հաստատեց:

Եւ սակայն Լոնտոնահայ կրթական կեանքի պատմութեան մէջ իր անունը սերտօրէն կապուած պիտի մնայ Գէորգ Թահթայեան Կիրակնօրեայ Ազգային Վարժարանին որուն հիմնադրումին, զարգացումին և բարօրութեան ի խնդիր իր թափած ջանքերը մինչև իր կեանքին վերջին օրերը միշտ գնահատանքով և երախտանքով պիտի յիշուին, ինչպէս նաև Բրիտանահայ Խորհուրդէն ներս (1972-1988) 16 տարիներ իր խոնարհամիտ, պարկեշտ, գործնապաշտ և հաւատաւոր նուիրեալի իր վաստակը, որուն համար արժանացաւ Ամենայն Հայոց Վեհափառ Հայրապետի սրբատառ կոնդակին և Ս. Ներսէս Շնորհալի շքանշանին:

Աղօթք և օրհնէնք և յաւիտեական հանգիստ իր բարի հոգիին և յարգանք և երախտանք Հայ Մշակութի և Հայապահպանումի համար մեր պայքարի ընթացքին պատնէշի վրայ անխոնջ վեթերանի իր ազգանուէր բեղուն վաստակին:

Կարպիս Եսայեան

Լոնտոն 14. 2. 95

Յարութիւն Այվազեան
1905 - 1995